
Hvilken helsepolitikk vil ha størst appell ved årets stortingsvalg?

DEBATT

IVER KOPPEN

ikoppen99@gmail.com

Iver Koppen er lege i spesialisering del 1 ved Universitetssykehuset Nord-Norge, Harstad.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Det partiet som sikrer seg sakseierskapet til helsepolitikken, kan trolig tiltrekke seg mange velgere.

Før lokalvalget i 2023 mente 25 % av velgermassen at helse var den viktigste saken i valgkampen (1). Lite tyder på at temaet mister relevans inn mot stortingsvalget i 2025. Så hvilken helsepolitisk visjon vil kunne skape bredest oppslutning blant velgerne?

Robuste lokalsykehus

I opptakten til stortingvalget i 2021 «kriget» Arbeiderpartiet og Senterpartiet om å være partiet for «vanlige folk». Strategien innebar blant annet økt søkelys på å gjenvinne velgere fra distriktene som kunne ha følt seg forbigått av Solberg-regjeringens tvangs sammenslåing av fylker og nedleggelser av politikontorer.

I Hurdalsplattformen, det politiske grunnlaget for Støres koalisjonsregjering, står det at «regjeringen vil utvikle og styrke det desentraliserte sykehustilbudet i Norge, flytte mer av den elektive virksomheten ut til lokalsykehus, og styrke den lokale akuttberedskapen» (2). Til tross for dette satte Arbeiderpartiets daværende helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol allerede ved utgangen av 2022 i gang en omfattende omorganiseringsprosess i Helse Nord. Prosessen var begrunnet i flere års negative økonomiske resultater og mangel på kompetent arbeidskraft. Administrerende direktør i Helse Nord Marit Lind var

raskt på ballen og foreslo at «vi må endre fra små og sårbare til større og mer fleksible enheter og fagmiljøer» (3). I praksis vurderte de interne arbeidsgruppene i det regionale helseforetaket ulike scenarioer som også inkluderte nedleggelser av akuttmottakene ved Universitetssykehuset Nord-Norge Narvik og Nordlandssykehuset Lofoten. I et helt år lyste fakkeltog opp landsdelen før Kjerkol valgte å frede disse lokalsykehusene (Sykehustalen 2024), sannsynligvis etter sterkt internt press fra den distriktsvennlige regjeringspartneren Senterpartiet.

For øvrig uttalte Skjalg Fjellheim, daværende politisk redaktør i Nordlys og nåværende statssekretær for Senterpartiet i Finansdepartementet, at Kjerkol ikke burde «nøle et sekund med å bytte ut [styret i Helse Nord] så raskt som mulig» dersom de ikke støttet Marit Linds omstillingsforslag (4). Med andre ord forvitret tiltroen til Støre-regjeringen som garantisten for å styrke lokalsykehusene.

Ventetidsløftet som trumfkort

1. januar 2023 avviklet Støre-regjeringen godkjenningsordningen i fritt behandlingsvalg, med begrunnelse i at det var en privatiseringsreform som ville tappe det offentlige helsevesenet for penger og personell. I tillegg hadde ikke godkjenningsordningen vist seg å redusere ventetidene nevneverdig i henhold til de opprinnelige målene (5).

Etter kort tid som fersk helseminister brakte Arbeiderpartiets nestleder Jan Christian Vestre nye vyer inn i Helse- og omsorgsdepartementet. Gjennom et samarbeid hvor de fleste aktørene innenfor helsevesenet var invitert, skulle Vestre med ventelisteløftet «snu alle steiner» og få ned ventetidene. Vestre ga grønt lys til økt innkjøp fra private aktører som et effektivt supplement betinget i at tilbudene var finansiert, prioritert og organisert av det offentlige. I Helsetalen 2025 den 15. januar påpekte helse- og omsorgsministeren at omtrent 18 000 færre pasienter ventet på helsehjelp i desember 2024 sammenlignet med desember 2023 (6), samtidig som offentlig innkjøp av privat kapasitet hadde økt (7). Dette var antageligvis en merkbar effekt av det systematiske arbeidet i ventetidsløftet.

Med ventelisteløftet forsøker Vestre seg på en klassisk politisk triangulering. Altså en tredje vei hvor han inntar en mellomposisjon mellom en «offentlig alenegang» og høyresidens idé om at det meste løser seg så lenge man bare øker pasienters rettigheter til å velge mellom ulike helsetilbud innenfor et kvasimarked, dette forstått som et marked hvor kommersielle og private aktører kan etablere seg fritt med rett til en innsatsstyrt statsstøtte.

«Det ville trolig vært et slag i ansiktet for høyresiden om Vestre og Arbeiderpartiet syntes å forstå seg bedre på hvordan man effektivt anvender private aktører i helsetjenesten enn høyresiden selv»

I så måte er høyresidens helsepolitikk på mange måter avvæpnet fram til valget dersom ventetidsløftet representerer en reell og vedvarende trend med synkende ventetider. Dette er slett ikke sikkert, men det ville trolig vært et slag i ansiktet for høyresiden om Vestre og Arbeiderpartiet syntes å forstå seg bedre på hvordan man effektivt anvender private aktører i helsetjenesten enn høyresiden selv.

Markedet er ikke lokalsykehuset beste venn

Høyresidens markedsrettede helsepolitikk vil antakeligvis være mest treffsikker blant personer som allerede har høy helsekompetanse og som derfor evner å manøvrere i et komplisert nettverk av alternative tilbud. Slike private tilbud vil sannsynligvis også primært oppstå i større byer hvor markedsmulighetene er større. Da kan man risikere å «tappe» mindre lokalsykehus for verdifullt og kompetent helsepersonell, noe som kan gå ut over det offentlige helsevesenets evne til å sikre befolkningen et likeverdig helsetilbud.

«Inn mot stortingsvalget mener jeg at det vil være lurt å børste støv av Hurdalsplattformen og igjen ha ambisjoner om å utvikle robuste lokalsykehus»

Inn mot stortingsvalget mener jeg at det vil være lurt å børste støv av Hurdalsplattformen og igjen ha ambisjoner om å utvikle robuste lokalsykehus. For eksempel innehar Universitetssykehuset Nord-Norge Harstad en nødvendig spesialisert breddekompetanse som gjør at 96 % av alle pasientene utredes og ferdigbehandles i Harstad (8). Slike lokalsykehus representerer en enorm og avgjørende trygghet i hverdagen hvor folk faktisk lever sine liv. Alle i Harstad og omegn vil kunne dra nytte av satsninger ved sykehuset i Harstad, både personer med høy og lav helsekompetanse, sofavelgere eller «lillavelgere». Søkelys på forlokkende markedsløsninger vil i større grad bare gagne de utvalgte og slik treffe et snevrere sjikt av pasienter.

«Søkelys på forlokkende markedsløsninger vil i større grad bare gagne de utvalgte og slik treffe et snevrere sjikt av pasienter»

De to viktigste velgergruppene avgjør

Hvilket parti som faktisk oppleves som garantisten for å sikre trygge helsetjenester for hele befolkningen i fremtiden, gjenstår å se til høsten. Uansett spiller det relativt liten rolle hva leserne av Tidsskriftet mener på valgdagen. De viktigste velgergruppene, pasientene og deres pårørende, vil avgjøre valget.

REFERENCES

1. NTB. Helse og økonomi viktigere enn klima for velgerne ved årets valg. Dagens medisin 11.4.2023. <https://www.dagensmedisin.no/helsepolitikk-og-helseokonomi-politikk-og-okonomi-valg-2023/helse-og-okonomi-viktigere-enn-klima-for-velgerne-ved-arets-valg/559242> Lest 19.1.2025.
2. Statsministerens kontor. Hurdalsplattformen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hurdalsplattformen/id2877252/> Lest 19.1.2025.
3. Lind M. Helse Nord må endre fordi vi mangler fagfolk. Fremover 16.2.2023. <https://www.fremover.no/helse-nord-ma-endre-fordi-vi-mangler-fagfolk/o/5-17-1072625> Lest 19.1.2025.
4. Fjellheim S. Slutten på leken. Nordnorsk debatt 16.2.2023. <https://www.nordnorskdebatt.no/slutten-pa-leken/o/5-124-228641> Lest 19.1.2025.
5. Arbeiderpartiet. Fritt behandlingsvalg – Høyres privatiseringsreform. <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/fritt-behandlingsvalg-hoyres-privatiseringsreform/> Lest 19.1.2025.
6. Simonsen MCA. Begynner å se resultater av ventetidsarbeidet. Dagens medisin 15.1.2025. <https://www.dagensmedisin.no/helse-og-omsorgsdepartementet-hod-helsepolitikk-og-helseokonomi-jan-christian-vestre/begynner-a-se-resultater-av-ventetidsarbeidet/669439> Lest 19.1.2025.
7. Skiphamn SS. Helseministeren ber helseforetakene kartlegge ledig privat kapasitet. Altinget 15.1.2025. <https://www.altinget.no/artikkel/helseministeren-ber-helseforetakene-kartlegge-ledig-privat-kapasitet> Lest 19.1.2025.
8. Harstad Tidende. Vil ha egen ledelse på sykehuset. <https://www.ht.no/nyheter/i/yEX1Ox/vil-ha-egen-ledelse-paa-sykehuset> Lest 19.1.2025.

Publisert: 18. februar 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0653
Mottatt 9.12.2024, første revisjon innsendt 19.1.2025, godkjent 31.1.2025.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. februar 2026.